

BERNARD–MARIE KOLTÈS

„MEDVILNĖS LAUKŲ VIENATVĖJE“

Iš prancūzų kalbos vertė
LAIMA RAPŠYTĖ

VILNIUS 1996

Deal – įstatymų draudžiamos ar griežtai kontroliuojamos prekybos daiktais sandėris tarp turėtojų ir norėtojų, kuris vyksta neutraliose, neapibrėžtose ir šiam reikalui nepritaikytose vietose; jis sudarinėjamas nebylaus tarpusavio supratimo, sutartinių ženklų ar dviprasmiško pokalbio pagrindu (tai leidžia išvengti rizikos, kad tave išduos ar apgaus, o tai yra visiškai įmanoma šitokios operacijos metu) bet kokiu dienos ar nakties laiku nepriklausomai nuo analogiškų prekyviečių darbo valandų, bet dažniausiai kai jos jau būna uždarytos.

DILERIS. Jūs esate lauke šią valandą ir šioje vietoje, vadinasi, neturite ko nors tokio, ko neturit, o aš tą daiktą galiu jums duoti; mat jeigu aš atsiradau šioje vietoje anksčiau už jus ir liksiu čia ilgiau už jus ir jeigu net ši valanda – žiaurių santykių tarp žmonių ir gyvulių valanda – neišveja manęs iš čia, vadinasi, aš turiu tai, ko reikia einančiojo pro šalį norui patenkinti, ir tas daiktas yra tarsi našta, kuria turiu nusikratyti ir užkrauti ją kam nors ant pečių – žmogui ar gyvuliui, kuris eina pro šalį.

Todėl aš einu prie jūsų kad ir tokia valandą, kai paprastai žmogus ir gyvulys įnirtingai puola vienas kitą, einu prie jūsų tuščiomis rankomis, kurias tiesiu į jus nusižeminęs kaip siūlantysis perkančiojo akivaizdoje, nusižeminęs kaip turintysis norinčiojo akivaizdoje, ir aš matau jūsų norą kaip šviesą, kuri užsidega temstant aukščiausiam pastato lange; aš artinuosi prie jūsų, kaip sutemos artina tą pirmąją šviesą – atsargiai, pagarbiai, kone švelniai, palikęs ten apačioje gatvėj gyvulį ir žmogų, kurie įtempę pasaitus ir baisingai iššiepę dantis.

Ne todėl, kad būčiau atspėjęs, ko jūs galite norėti, ir ne todėl, kad nekantračiau tai sužinoti, nes pirkėjo noras yra pats melancholiškiausias dalykas iš visų: juo mėgaujamasi kaip mažyte paslaptim, kuri tik ir laukia, kad būtų atskleista, o tu delsi ją atskleisti; juo mėgaujamasi kaip dovana, kurią gauni supakuotą, o tu delsi atišti kaspiną. O dėl to, kad aš pats nuo tada, kai atsiradau šioje vietoje, norėjau visko, ko galėtų norėti bet koks žmogus ar gyvulys šių sutemų valandą, visko, kas priverčia išeiti jį iš namų nepaisant laukinio nepatenkintų gyvulių ir nepatenkintų žmonių urzgimo; štai dėl to aš geriau už susirūpinusį pirkėją, kuris dar valandėlę saugo savo paslaptį kaip kokia skaisči mergelė, išauklėta kekše žinau, kad tai, ko paprašysite, aš jau turiu, ir kad nesijaustumėt užgautas aiškios neteisybės būti prašytoju to, kuris siūlo, akivaizdoje, jums pakaks manęs šito paprašyti.

Nes šioje žemėje nėra kitos tikros neteisybės, kaip pati žemė, kuri būna bergždžia dėl šalčio ar bergždžia dėl kaitros ir retsykais vaidinga dėl švelnaus kaitros ir šalčio junginiol nėra neteisybės tam, kuris eina tuo pačiu žemės gabalu, kuris patiria tą patį šaltį ar tą pačią kaitrą ar tą patį švelnų junginį, ir kiekvienas žmogus ar gyvulys, kuris gali žiūrėti kitam žmogui ar gyvuliui į akis, yra jam lygus, nes jie abu žengia ta pačia plona ir plokščia geografinės platumos linija, jie yra tų pačių šalčių ir tų pačių karščių vergai, jie vienodai turtingi ir vienodai skurdūs; ir vienintelė riba, kuri egzistuoja, yra riba tarp pirkėjo ir pardavėjo, bet ji nėra aiški, nes abudu turi ir norą, ir noro objektą, įdubą ir kyšulį vienu metu, ir čia vėlgi mažiau neteisybės nei būti žmonių ar gyvulių patinu ar patele. Todėl aš iš anksto renkuosi nusižeminimą, o jums atiduodu įžūlumą, kad mudu galėtum skirti vieną nuo kito šią valandą, kuri nori nenori yra ta pati ir jums, ir man.

Tas pasakykite, melancholiškoji mergele, dabar, kai dusliai urzgia žmonės ir gyvuliai, pasakykite, ko jūs norite ir ką aš galiu jums duoti, ir aš jums duosiu, įteiksiu atsargiai, kone pagarbiai, gal net meiliai; paskui, užpildę duburius, išlyginę kalnagūbrius, kurie slypi mūmose, mes nutolsime vienas nuo kito išlaikydami pusiausvyrą plona ir plokščia mūsų planetos juosta, patenkinti tarp žmonių ir gyvulių, nepatenkintų, kad jie žmonės, ir nepatenkintų, kad jie gyvuliai; tik neprašykite, kad įspėčiau jūsų norą; būčiau priverstas išvardyti visa, ką turiu, kad patenkintčiau tuos, kurie eina pro šalį nuo to laiko, kai esu čia, ir tas laikas, per kurį vardychiau turimus daiktus, išsekintų mano širdį ir, žinoma, nusisintų jūsų viltį.

KLIENTAS. Aš neinu tam tikra vieta ir tam tikru laiku; einu sau, ir tiek, iš vieno taško į kitą asmeniniais reikalais, tvarkytiniais tuose taškuose, o ne pakeliui; aš nieko nežinau apie jokias sutemas ir jokus troškimus ir nenoriu nieko girdėti apie jokus nuotykius pakeliui. Aš ėjau nuo apšviesto lango ten, aukštai, už mano nugaros, prie to apšviesto lango ten, žemai, priešaky, tiesia linija, kuri jus kerta kiaurai, nes jūs tyčia atsistojote čia. Mat nėra įmanoma, jog tas, kuris eina iš vienos aukštumos į kitą aukštumą, išvengtų nusileidęs, kad galėtų vėl pakilti, turint omeny absurdiškumą abiejų procesų, kurie panaikina vienas kitą; o be to, abiejų judėjimų metu kas žingsnis rizikuoja užsistot ant išmestų pro langus atliekų; kuo aukščiau gyveni, tuo sveikesnė erdvė, bet tuo skaudesnis krytis; liftas, kuriuo nusileidžiate žemyn, pasmerkia jus žingsniuoti tarp viso to, ko nenorima turėti ten, aukštai, tarp begalės pašvinkusių prisiminimų, kaip restorane, kai padavėjas rašo sąskaitas vardydamas – jūsų ausys leipsta iš pasibjaurėjimo – visus patiekalus, kurie jau seniai virškinami jūsų skrandyje.

Beje, būtų buvę geriau, kad sutemos būtų buvusios dar tirštesnės ir aš nebūčiau galėjęs įžiūrėti jūsų veido; tada gal būčiau apsirikęs dėl jūsų buvimo teisėtumo ir dėl lanksto, kurį padarėte pastodamas man kelią, ir aš savo ruožtu būčiau galėjęs padaryti lankstą, kuris būtų prisiderinęs prie jūsų lanksto; bet kur rasi tokias tirštas sutemas, kad jūs atrodytumėt kiek šviesesnis už jas? Nebūna nakties be mėnulio, kuri neatrodytų vidurdieniu, jeigu jūs išėjot pasivaikščioti, ir tas vidurdienis man aiškiai sako, kad ne liftų įgeidis jus čia pastatė, o jums būdingas traukos dėsnis; nešate tą svorį tiesiog regimai užsimetę ant pečių kaip maišą, ir jis šią valandą riša jus su šia vieta, kurioje jūs dūsaudamas mąstote apie pastatų aukštį.

O jeigu kalbėtume apie tai, ko aš noriu, tad jeigu ir turėčiau kokį norą, kurį galėčiau prisiminti čia, nežvelgiamose sutemose, kai aplinkui urzgia gyvuliai, kurių net uodegų nematyti, be noro, kurį tiksliai žinau – noro, kad atsikratytumėte nusižeminimo ir nedovanotumėte man įžūlumo, nes jeigu ir jaučiu šiokią tokią silpnę įžūlumui,

nusižeminimo negaliu pakęsti – nei savo, nei kitų, ir šitie mainai man ne prie širdies, - tai ko aš norėčiau, jūs tikrai to neturėtumėte. Mano noras, jeigu toks egzistuoja, išsakytas žodžiais, nuplikintų jūsų veidą, jūs rėkdamas atitrauktumėte rankas ir spruktumėt į tamsą kaip šuva, kuris lekia taip greitai, kad net jo uodegos nematyti. Ne, šios vietos ir šios valandos nerimas mane verčia pamiršti, ar aš kada nors turėjau kokį norą, kurį galėčiau prisiminti, ne, aš neturiu jokio noro, tik siūlyčiau jums atsitraukti į šalį, tada man nereikėtų daryti lanksto, norėčiau, kad nusiropštumėte nuo ašies, kuria einu, kad anuliuotumėte save, nes ta šviesa ten, aukštai, pastato, prie kurio artėja tamsa, viršuje, dega sau kaip degusi; ji prakiurdo skylę toje tamsoje, kaip įsiliepsnojęs degtukas prakiurdo skudurą, kuriuo norėta jį užgesinti.

DILERIS. Jūs teiskus manydamas, kad aš iš niekur nenusileidžiu ir visiškai neketinu niekur kilti, bet klystumėt manydamas, kad dėl šito graužiuosi. Vengiu liftų, kaip šuo vengia vandens. Ne todėl, kad jie nenorėtų man atverti savo durų, ar dėl to, kad bijočiau juose užsidaryti; tik mat liftai judėdami mane svaigina, ir aš prarandu savo orumą; matot, jeigu aš mėgstu būti svaiginamas, mėgstu būti ir nesvaiginamas, vos tik sukyla mano orumas. Yra liftų, kurie veikia kaip tikri narkotikai – nuo per didelės dozės imi plevėsuoti: nei aukštyn, nei žemyn, kreivės tau atrodo kaip tiesės, o ugnis viduje sušąla į ledą. Tačiau nuo tada, kai atsidūriau šioje vietoje, išmokau skirti liepsnas, kurios iš tolo už vitrinų atrodo kaip sutemos žiemą, bet gana prisiartinti prie jų, atsargiai, galbūt švelniai, ir prisimeni, kad nebūna absoliučiai šaltos šviesos, ir mano tikslas nėra jus užgesinti, o apsaugoti jus nuo vėjo ir išdžiovinti šios valandos drėgmę tos liepsnos šiluma.

Nes ką besakytumėt, linija, kuria jūs einate, ir tiesios, - galbūt tokia ir buvo, - vos tik jūs mane pastebėjot, virto kreiva, šleiva, ir aš pagavau būtent tą akimirką, kai jūs mane pastebėjote, būtent tą akimirką, kai jūsų kelias virto kreive, bet ne kreive, tolinančia jus nuo manęs, o jus į mane vedančia kreive; priešingu atveju mudu niekad nebūtume susitikę, ir jūs būtumėte dar labiau nutolęs nuo manęs, nes žingsniuojate tokiu greičiu, kaip žmogus, kuris eina iš vieno taško į kitą, ir aš niekad nebūčiau jūsų pasivijęs, nes judu tik lėtai, ramiai, beveik stoviu vietoj, - šitaip juda žmogus, kuris neina iš vieno taško į kitą, o būdamas pastovioj vietoj, tyko to, kuris eina pro šalį, ir laukia, kad šis bent kiek pakeistų savo judėjimo kryptį. Jeigu aš pasakysiu, kad jūs padarėte lankstą, o jūs, suprantama, pulsitate aiškinti, kad nukrypote nuo kelio norėdamas apeiti mane, o aš atsakydamas tvirtinsiu, kad tai buvo judėjimas, artinantis prie manęs, - tai todėl, kad, vienaip žiūrėsi ar kitaip, jūs nė kiek nenukrypote nuo kelio, kad bet kokia tiesė egzistuoja tik sąlyginai vienam lygmeny, kad mes judam dviem skirtingais lygmenimis ir kad galiausiai tėra tik faktas, jog jūs pažvelgėte į mane

ir aš pagavau tą žvilgsnį, arba atvirksčiai, ir kad absoliuti tiesė, kuria jūs judėjote, tapo sąlyginė ir sudėtinga, nei tiesi, nei kreiva, o lemtinga.

KLIENTAS. Ir vis dėlto aš neturiu jokių kėslų, kad ir kaip geidaučiau jums įtikti. Mano prekyba vyksta tomis pačiomis dienos valandomis, tose pačiose prekybos vietose, apšviestose elektros šviesa. Gal aš ir kekšėnas, bet jeigu ir taip, mano viešnamis nepriklauso šiam pasauliui; jis veikia pačiam vidurdieny, o vakare durys užrakinamos; jis įregistruotas ir elektra apšviestas, mat saulės šviesa nėra patikima, ji pataikauja. Ko jūs laukiate iš žmogaus, kurio kiekvienas žingsnis yra įregistruotas, žengiamas tomis pačiomis valandomis, teisėtas, o jo slapčiausi užkaboriai nušviesti elektros? Ir jeigu aš esu čia, pakeliui, belaukiantis, neryžtingas, žingsniuojantis, nežaidžiantis, negyvenantis, laikinas, praktiškai nesantis, jeigu taip galima pasakyti, - nes argi sakoma apie žmogų, kuris skrenda lėktuvu per Atlantą, kad tam tikrą akimirką jis yra Grenlandijoje, ir ar tikrai jis ten yra? Arba šėlstančio okeano vidury? – ir jeigu aš darau lankstą, kad ir neturėdamas jokių priežasčių iškreivinti savo tiesią liniją nuo vieno taško, iš kurio einu, iki kito taško, į kurį einu, tik todėl, kad jūs užstojate man kelią, kupinas mano atžvilgiu slaptų kėslų ir slaptų kėslų prielaidų. Tik žinokite, kad užvis labiau bjauriuosi, labiau už slaptus kėslus, net už pačią slaptą veiklą, žvilgsniu to, kuris įtaria jus turint slaptų kėslų ir galint jų turėti; ne tik dėl paties žvilgsnio, nors jis toks purvinas, kad sudrumstų net kalnų upokšnį, o nuo jūsų žvilgsnio vandens stiklinėje pakiltų nuosėdos, - bet todėl, kad vien nuo jūsų žvilgsnio svorio mano skaistybė staiga pasijunta išniekinta, nekaltybė sutrypta, ir tiesė, kuria einu nuo vieno šviečiančio taško į kitą šviečiantį tašką, dėl jūsų virto kabliu ir tamsiu labirintu tamsioje teritorijoje, kurioje pasiklystu.

DILERIS. Jūs stengiatės pakišti spyglį po balnu, kad mano žirgas susierzintų ir pasibaidytų; gal mano žirgas tikrai yra nervingas ir kartais būna neklusnus, bet aš jį laikau ant trumpo pavadžio, ir ne taip jau lengva jį pabaidyti; spyglis – tai ne durklas, arklys žino, koks jo odos storis, ir moka prisitaikyti prie niežulio. Tačiau kas žino visus arklių įgeidžius? Kartais jie pakenčia adatą, įvartytą į šoną, kartais dėl smiltelės, užkritusios už pakinktų, ima spardyti, šokinėti ir išmeta iš balno raitelį.

Tad žinokite, aš kalbuosi su jumis šią valandą va šitaip, švelniai, gal net pagarbiai, visiškai ne taip kaip jūs: aplinkybių verčiamas šnekate tokiais žodžiais, iš kurių pažinsi baimės apimtą žmogų, jo baimiškumą ūmi, beprotiška, pernelyg įžvelgiama – šitaip vaikas bijo tėvo pylos; iš mano kalbos žmogaus neatpažinsi, mano šneka – šios teritorijos ir šios laiko dalies, kai žmonės tempia pasaitus, o kiaulės baksi galvom į gardus; aš laikau savo liežuvį kaip eržilą už

kamanų, kad nepultų ant kumelės, nes jeigu paleisčiau kamasas, jeigu nors kiek atpalaiduočiau pirštus ir rankų įtampą, mano žodžiai patys išmestų mane iš balno ir skriėtų link horizonto kaip arabų žirgas jausdamas dykumą – jo niekas nebesuvaldys.

Štai kodėl, kad ir nepažindamas jūsų, elgiausi su jumis mandagiai nuo pat pirmo žodžio, nuo pat pirmo žingsnio, kurį žengiau link jūsų, - tai buvo mandagus, nuolankus ir pagarbus žingsnis, kurį žengiau net nežinodamas, ar jūs turite ką nors verto pagarbos, nežinodamas apie jus nieko tokio, kad sugretinus mudviejų padėtį, aš privalėčiau būti pažemintas, o jūs įžūlus; aš leidau jums būti įžūliam dėl šios sutemų valandos, kai mes prisiartinom vienas prie kito, nes ta sutemų valanda, kai jūs prisiartinot prie manęs, yra ta valanda, kai mandagumas liaujasi buvęs būtinas ir todėl tampa reikalingas, kai nieko nebėra būtino, išskyrus laukinius santykius tamsoje, ir aš būčiau galėjęs užkristi ant jūsų kaip skuduras ant degančios žvakės, būčiau galėjęs netikėtai čiupti jus už marškinių apykaklės. Ir mano būtinas, bet bergždžias mandagumas, kurį parodžiau, jungia mus tik tam, kad būčiau galėjęs iš puikybės sumindyti jus kaip batu sutrypiamas koks nors taukuotas popiergalis, nes aš žinojau, - visų pirma dėl dydžio, kuris skiria mudu, o šią valandą ir šioje vietoje vien tik dydis skiria mudu, - mes abu puikiai žinome, kuris iš mūsų yra batas ir kuris taukuotas popiergalis.

KLIENTAS. Aš taip pasielgiau, tik žinokite, būtų buvę geriau, jeigu nebūčiau pažvelgęs į jus. Žvilgsnis klaidžioja, sustoja ir mano esąs neutralioj ir laisvoj žemėj kaip bitė žydinčioj pievoj, kaip karvės snukis aptvertam lauke. Bet ką veikti su tuo žvilgsniu? Kai žvelgiu į dangų, mane apima sielvartas, o kai nudelbiu akis, mane persmelkia liūdesys; vienodai slegia, kai gailiesi kokio nors daikto ar prisimeni, kad jo neturi. Vadinasi, reikia žiūrėti tiesiai prieš save, sulig savo ūgiu, nepaisant lygmens, kur tuo tarpu stovi tavo koja; štai kodėl, kai ašėjau ten, kur ką tikėjau ir kur dabar sustojau, mano žvilgsnis anksčiau ar vėliau turėjo kliudyti visa, kas buvo padėta toj pačioj aukštumoj arbaėjo ja, nes, žiūrint iš atstumo, o ir pagal perspektyvos dėsnius, kiekvienas žmogus ir kiekvienas gyvulys laikinai ir apytikriai yra toje pačioje aukštumoje kaip ir aš. Gal iš tikrųjų vienintelis dalykas, kuris mus skiria, arba vienintelė neteisybė, jeigu taip norite, yra tai, kad vienas prisibijo gauti pylos nuo kito, o vienintelis panašumas arba vienintelė teisybė, jeigu taip norite, yra nežinojimas, kiek esi nutolęs nuo tos mus persmelkusios, nuo būsimo tos pylos realumo ir nuo jų abiejų atitinkamo intensyvumo.

Todėl mes nedarome nieko kito, tik atkuriamo įprastinius žmonių ir gyvulių tarpusavio santykius neteisėtomis ir niūriomis valandomis neteisėtose ir niūriose vietose, kurių nei įstatymai, nei elektros šviesa nesiekia; štai kodėl, nekęsdamas gyvulių ir nekęsdamas žmonių,

aš renkuosi įstatymą ir elektros šviesą ir esu teisus manydamas, kad bet kokia natūrali šviesa, filtrų neišgrynintas oras ir nepakeista metų laikų temperatūra pasaulį daro pavojingą, nes natūralioj aplinkoj negali būti nei ramybės, nei teisės, nelegalioj prekyboj nesti prekybos – tik grasinimas, sprukimas ir smūgis be parduodamo daikto ir perkamo daikto, be galiojančių pinigų ir be kainoraščių, tamsa, naktį susitinkančių žmonių tamsa; ir jūs mane užkalbinote – kaip bežiūrėsi – tik todėl, kad norite mane primušti, o jeigu aš pasiteirausiu, kodėl jūs norite mane primušti, tikrai žinau, kad atsakysite, jog dėl jūsų slaptų asmeninių priežasčių, kurių man žinoti, be abejo, nereikia. Taigi aš jūsų nieko neklausinėsiu. Argi kalbamasi su čerpe, kuri krinta nuo stogo ir kaupmat perskels tavo galvą? Esi bitė, kuri nutūpė ant piktžolės, esi snukis karvės, kuri panūdo rupšnoti žolę anapus elektrinio aptvaro; tu tyli arba pabėgi, tu gailiesi, lauki, darai ką įmanydamas, - neišskios paskatos, neteisėtumas, sutemos.

Aš įsistojau tvarte į sрутų lataką, kuriuo teka paslaptys kaip gyvulių išmatos, ir iš šių paslapčių, iš šios tamsos – abi jos jūsų – išsirutuliojo taisyklė: kai susitinka du žmonės, visuomet privalai būti tas, kuris puola, ir, suprantama, šią valandą ir šiose vietose reikėtų prieiti prie bet kokio žmogaus ar gyvulio, ties kuriuo sustojo tavo žvilgsnis, vožti jam ir pasakyti: nežinau, ar jūs ketinate vožti man dėl kokios nors nepagrįstos ir mįslingos priežasties, kurią, šiaip ar taip, jums neatrodė reikalinga man paaiškinti, tačiau, ką besakytum, buvau linkęs tai padaryti pirmas, ir mano priežastis, kad ir nepagrįsta, bent nėra slapta: kadangi dėl mano buvimo ir jūsų buvimo ir mudviejų žvilgsnių atsitiktinio susidūrimo plazdeno galimybė, jog jūs smogsite pirmas, tad aš sumečiau, kad verčiau būsiu krintanti čerpė nei galva ir elektrinis aptvaras nei karvės snukis.

Nes jeigu tiesa, kad mes esame – jūs pardavėjas, kurio žinioj yra prekės, tokios mįslingos, kad nenorite jų parodyti, ir aš neturiu jokių galimybių atspėti, o aš pirkėjas, turintis tokį slaptą norą, kad net pats jo nežinau; kad įsitikinčiau, jog tikrai noriu, tektų pakrapštyti savo atmintį kaip šašą, kad imtų bėgti kraujas, - jeigu tai tiesa, kodėl jūs tebelaikote savo prekes paslėpęs, kai aš jau sustojau, kai esu čia ir laukiu? Nešate ant pečių kaip didžiulį užantspauduotą maišą, kaip neapčiuopiamą traukos dėsnį, nešate maiše savo prekes, lyg jų visai nebūtų, lyg jos galėtų egzistuoti tik įgijusios noro pavidalą; jūs panašus į užkabinėtoją prie striptizo landynės durų, kuris čiumpa jus, grįžtantį vakare namo, už alkūnės ir šnabžda į ausį: šiąnakt jį čia. Taigi jeigu jūs man jas parodytumėt, jeigu įvardytumėt siūlomus sdaiktus, - tegu jie būna teisėti ar neteisėti, svarbu, kad turėtų pavadinimą, - tada bent galėčiau spręsti apie juos, jeigu jūs juos įvardintumėt, aš gebėčiau pasakyti „ne“ ir nebesijausčiau kaip koks medis, į kurį įsisuko nežinia iš kur atrūkęs vėjo gūsis ir drebina jį iš pašaknų. Mat aš moku sakyti „ne“ ir mėgstu sakyti „ne“, aš galiu jus apspanginti savaisiais „ne“, atskleisti jums visokeriopus

būdus, kokiais tik yra įmanoma sakyti „ne“; jie prasideda visokeriopais būdais, kuriais įmanoma sakyti „taip“, kaip kad koketės išsimatuoja visus apatinius baltinius ir visą avalynę, bet nieko taip ir neišsirenka, ir malonumas, kurį jos patiria besimatuodamos visus baltinius ir visą avalynę, yra tas malonumas, kurį jos patiria nieko neišsirinkdamos. Ryžkitės, parodykit save: ar jūs esate koks nors storžievis, stypsantis gatvės vidury, ar komersantas? Jeigu komersantas, tai parodykite savo prekę, ir žmonės stabtelės jos pažiūrėti.

DILERIS. Kadangi noriu būti komersantu, o ne koku nors storžieviu, - tikru komersantu, todėl ir nesakau jums, ką turiu ir ką jums siūlau, nes bijau išgirsti neigiamą atsakymą – patį baisiausią dalyką kiekvienam komersantui, nes tai ginklas, kurio jis pats neturi. Štai kad ir aš – taip ir neišmokau sakyti „ne“ ir nė kiek netrokštu išmokti; bet aš išmanau viską apie „taip“: taip, lukterėkit valandėlę, laukite ilgai, laukite čia visą amžinybę kartu su manim; taip, aš tai turiu, aš tai turėsiu, turėjau ir vėl turėsiu, niekad nesu turėjęs, bet turėsiu – specialiai jums. Tegul man pasako: tarkim, kas nors turi kokį norą, jį išsako, o jūs negalite jo patenkinti? Aš atsakysiu: aš turiu tai, ko reikia jam patenkinti; tegul man sako: ir vis dėlto įsivaizduokite, kad neturit? Net įsivaizduodamas, kad neturiu, aš jį turiu. Tegul man sako: tarkim, pagaliau tas noras yra toks, kad jūs net nenorėsite nutuokti, ko reikia jam patenkinti? Tai va – net ir prieš savo valią, net šito nenorėdamas vis dėlto turiu tai, ko reikia.

Bet kuo mandagesnis pardavėjas, tuo labiau iškrypęs darosi pirkėjas; kiekvienas pardavėjas stengiasi patenkinti norą, kurio dar nežino, o pirkėjas visuomet aukoja savo norą, kad patirtų didžiausią pasitenkinimą – atsisakyti to, ką jam siūlo; tad jo atsisakymas sužadina jo neišsakytą norą, ir apimtas malonumo, kurį jis patiria pažemindamas pardavėją, jis pamiršta patį norą. Bet aš nesu iš tos komersantų padermės, kurie apverčia iškabą aukštyne kojom, norėdami patenkinti klientų polinkį pykti ir įžeidinėti. Mano vaidmuo yra ne teikti malonumą, o užpildyti noro prarają, priminti norą, priversti norą būti įvardytam, nuleisti jį ant žemės, suteikti jam formą ir svorį būtinai panaudojant žiaurumą – kaipgi kitaip norui suteiksi formą ir svorį? O kadangi jūsų noras trykšta kaip seilės iš burnos, o lūpos stengiasi jas sulaikyti, palauksiu, kol jis ims tekėti jums per smakrą arba jūs jį išspjausite nespėjus man paduoti nosinę, nes jeigu paduosiu per anksti, žinau, kad jūs atsisakysit, bet tai būtų kančia, o aš visiškai nenoriu kentėti.

Nes kiekvienas žmogus ar gyvulys šią valandą, kai žmogus žingsniuoja ta pačia aukštuma kaip ir gyvulys ir kiekvienas gyvulys žingsniuoja ta pačia aukštuma kaip ir kiekvienas žmogus, bijo ne kančios, nes kančią gali išmatuoti, ir gebėjimas teikti kančia ir pakelti kančią yra išmatuojami; labiau už viską jis bijo neįprastos kančios, jis bijo, kad jam gali tekti kančia,

kuri yra jam svetima. Todėl amžinas atstumas tarp storžievių ir panelių, kurių pilnas pasaulis, atsiranda ne dėl abipusio jėgų įvertinimo, nes tokiu atveju žmonija prarastų paprasčiausiai skiltų į storžievius ir paneles, kiekvienas storžievis pultų ant kiekvienos panelės ir pasauly viskas būtų labai paprasta; bet storžievių atokiai nuo panelės per amžių amžius laiko ir laikys begalinė paslaptis ir be galo keisti ginklai, kaip tos mažytės bombos, kurias jos nešiojasi rankinukuose, iš jų purškia dujas į akis storžieviams, kad šie pravirktų, ir še tau, kad nori – stovi storžieviai prieš paneles ir verkia, pradėję bet kokį orumą, nei žmonės, nei gyvuliai, liovęsi buvę savim, tuščia vieta, tik į laukų dirvoną byra gėdos ašaros. Štai kodėl storžieviai ir panelės bijo vieni kitų ir saugosi vieni kitų, nes žmogui teikiamos tik tokios kančios, kokias jis pats gali iškentėti, o bijo jisai tik tokių kančių, kokių pats nesugeba kitam suteikti.

Tad malonėkite man pasakyti, dėl ko jūs taip karščiuojatės, kodėl jūs šitaip žiūrit į mane, prašau jus, pasakykite, kokia šito prasmė, o jeigu tai pakenktų jūsų orumui, kalbėkite kaip kalbėtumėte su medžiu ar stovėdamas prieš kalėjimo sieną, ar išėjęs pasivaikščioti vienas pats į medvilnės laukus – naktį, nuogas; malonėkite tai pasakyti net nežiūrėdamas į mane. Nes vienintelis tikras žiaurumas sutemų, kurios mus gaubia – mus abudu, nėra tai, kad vienas žmogus sužeidžia kitą ar jį sužaloja, ar kankina, ar nurauna jam rankas ir kojas, ir galvą, ar net pravirkdo jį; tikrasis ir baisiausias žiaurumas yra žmogaus ar gyvulio žiaurumas, kuris žmogų ar gyvulį daro neišbaigtą, kuris nutraukia jį kaip daugtaškis frazę, atsiradęs jos vidury, kai gyvulys ar žmogus nususuka nuo gyvulio ar žmogaus, į jį pasižiūrėjęs, kuris gyvulį ar žmogų paverčia kito žvilgsnio klaida, sprendimo klaida, klaida – tarsi laišku, kurį, vos pradėjęs, staiga griebi ir suglamžai tespėjęs parašyti datą.

KLIENTAS. Jūs keistas banditas – nieko nevagiat ar perdėm delsiat vogti, jūs ekscentriškas plėšikas: įsibraunate naktį į sodą, purtote meždius ir išeinatė nesurinkę vaisių. Jūs – šių vietų gyventojas, o aš – svetimas aš esu tas, kuris bijo ir kuris turi pagrindo bijoti; aš tas, kuris jūsų nepažįsta, kuris negali jūsų pažinti, kuris vos įžiūri jūsų siluetą tamsoje. Tai jūs privalote atspėti, įvardyti kažkokį daiktą, ir galbūt tada būčiau pritaręs, ir iš galvos linktelėjimo ar kokio kito ženklo jūs būtumėte supratęs, kad įspėjot bet aš nesutinku išsakyti savo noro veltui – lieti kraują svetimoj žemėj. Jūs gi niekuo nerizikuojat; jūs matot mano nerimą, neryžtingumą ir nepatiklumą; jūs žinote, iš kur aš ateinu ir kur einu; jums savo tos gatvės, jums sava ši valanda, jūs turite savų planų; o man čia viskas svetima ir aš viskuo rizikuoju. Su jumis aš jaučiuosi kaip su tais vyrais, persirengusiais moterimis, kurios persirengia vyrais, pagaliau kas ten supaisys jų lytį.

Nes jūs čiupot mane, kaip banditas čiumpa auką ar policininkas čiumpa banditą, ir dabar aš kamuojuos nežinioje, kamuojuos nežinodamas savo lemties, nežinodamas, ar esu kaltinamasis, ar jūsų bendras, kamuojuos nežinodamas, dėl ko kamuojuos, kamuojuos nežinodamas, kur jūs mane sužeidėte ir iš kokios vietos teka kraujas. O gal, tiesą sakant, jūs nė kiek ne keistas, o tiesiog sukčius, gal jūs esate tik persirengęs įstatymo tarnas, policininkas apsimetęs banditu ir rezgantis jam pasalą; galbūt galiausiai esat lojalesnis už mane. Aš nieko nepasakiau ir nieko nepaprašiau, nes nežinojau, kas jūs toks, mat esu svetimas ir, nemokėdamas kalbos, nežinodamas vietos papročių, nenumanydamas, kas dera ir kas nedera, kur čia geroji ir kur išvirkščioji pusė, ir elgdamasis kaip apakęs, pasiklydęs, nei iš šio, nei iš to netyčia pasijutau tarsi būčiau jūsų ko nors prašęs, kad ir paties blogiausio, ir būčiau kaltas, kad paprašiau. Noras kaip mano kraujas nutekėjo po jūsų kojom, noras, kurio aš nežinau ir nepripažįstu, - jūs vienintelis jį žinote ir vertinate jį.

Jeigu viskas taip, jeigu jūs įtartinai skubiai kaip išdavikas spiriat mane veikti jūsų naudai arba nenaudai, idant bet kuriuo atveju likčiau kaltas, jeigu šitaip, tad pripažinkite, kad aš nieko dar nenuveikiau nei jūsų naudai, nei nenaudai, kad man dar nieko negalima prikišti, jog iki šios akimirkos išlikau doras. Įrodykite, kad blogai jaučiausi tamsoje, kai jūs mane sustabdėte, kad aš sustojau tik todėl, jog jūsų ranka užgulė mano petį, paliudykite, kad veržiaus į šviesą, kad nesprukau į tamsą savo valia kaip koks vagišius, turėdamas neteisėtų norų, o buvau ten užkluptas netikėtai ir pravirkau kaip kūdikis lovutėje staiga užgesus naktinei lemputei.

DILERIS. Jeigu įtariate mane turint kėslių panaudoti prievartą prieš jus, - ir galbūt esate teisus, - neskubėkite tos prievartos nei surūšiuoti, nei įvardyti. Jūs gimėte manydamas, kad vyro lytis slypi tam tikroje tiksliai apibrėžtoje vietoje, ir laikotės įsikibęs tos minties, bet aš žinau, nors esu atsiradęs panašiu būdu kaip ir jūs, kad vyro lytis per laiką, kai jis laukia ir pamiršta, kai lieka vienišas, palengvėle keičia padėtį, ji niekas neslypi apibrėžtoje vietoje, o yra matoma ten, kur jos visai neieškai; ir kad jokia lytis praėjus laikui, per kurį vyras išmoksta atsisėsti ir ramiai ilsėtis vienatvėje, nebebūna panaši į jokią kitą lytį, kaip patino lytis nėra panaši į patelės lytį; negali būti nė kalbos apie persirenginėjimą, kai susiduri su tokiu dalyku, o tik švelnius perėjimus – kaip tie tarpiniai metų laikai: nei vasara, persirengusi žiema, nei žiema, persirengusi vasara.

Tačiau prielaida nėra verta, kad dėl jos reikėtų krimstis; su vaizduote reikia elgtis kaip su sužadėtine: galime žavėtis jos nepastovumu, bet būtų kvaila leisti jai peržengti padorumo ribas. Aš esu ne sukčius, o smalsuolis; aš padėjau ranką jums ant peties grynai iš smalsumo, kad sužinočiau, ar kūnas, kuris iš pažiūros atrodo kaip nupešta višta, yra šiltas kaip gyva višta

ar šaltas kaip papjauta višta – dabar žinau. Nenorėdamas jūsų įžeisti, vis dėlto pasakysiu, kad kenčiate šaltį kaip gyva pusiau nupešta višta, kaip dedervine – jeigu vartosime tikslūs terminus – serganti višta; kai buvau mažas, aš jas vaikydavausi po paukštidę norėdamas – grynai iš smalsumo – pačiupinėti ir išsiaiškinti, ar jų temperatūra yra mirties ar gyvybės temperatūra. Šiandien palietęs jus aš pajutau mirties šaltį, bet pajutau ir tai, kad jūs kenčiate tą šaltį, kaip vien gyva būtybė gali kęsti. Štai kodėl aš padaviau jums savo švarką, norėdamas apgaubti jums pečius, mat aš šalčio nejaučiu. Aš niekadęs nekentėjau nuo šalčio, tik kentėjau, kad nesu patyręs tos kančios, taip kentėjau, kad būdamas mažas turėjau vienintelę svajonę, - tai buvo viena tų svajonių, kurios neteikia išsilaisvinimo, o uždaro tave dar vienam kalėjime: tai akimirka, kai vaikas pastebi savo pirmojo kalėjimo grotas, sakytum gimusieji vergais svajoja, kad jie šeiminkų sūnūs, - taigi mano svajonė buvo pamatyti sniegą, pajusti pašalą ir patirti šaltį – kokį kenčiate jūs.

Aš paskolinau vien švarką ne todėl, kad nebūčiau žinojęs, jog kenčia šaltį ne tik viršutinė jūsų kūno dalis, o pasakysiu nenorėdamas jūsų įžeisti, nuo viršaus žemyn ir gal net dar žemiau; buvau linkęs visuomet manyti, kad šaltmiriui reikėtų perleisti rūbų dalį, atitinkančią tą vietą, kuriai šalta, nors pats ir liktum plikas nuo viršaus iki apačios ir gal net dar žemiau, bet mano motina, kuri visai nebuvo šykšti, tik turėjo supratimą apie padorumą, pasakė, kad yra pagirtina atiduoti marškinius ar švarką ar dar ką nors, kas dengia viršutinę kūno dalį, bet turi gerokai pasvarstyti prieš atiduodamas batus, ir jau visiškai nedera nusimauti kelnių.

Nes žinau, - nesistengiau išsiaiškinti iš kur, bet absoliučiai tiksliai žinau, kad žemė, ant kurios mes stovim: jūs, aš ir kiti, yra padėta ant buliaus rago ir apvaizdos dėka išlaiko pusiausvyrą, ir aš mėginu, visiškai nežinodamas kodėl, bet tikras tuo, išlikti padorus, mėginu išvengti nepadorumo, kaip vaikas, užsiropšęs ant namo stogo, turi vengti žiūrėti žemyn, kad ir nežinodamas kūnų kritimo dėsnio. Ir kaip vaikas mano, jog jam draudžiama pasilenkti nuo namo stogo iš baimės, kad jis nenukristų, aš ilgai maniau, kad berniukui neleidžiama atiduoti kelnių, kad niekas nematytų jo jausmų protrūkio ar melancholijos. Bet šiandien, kai aš daug geriau suprantu kai kuriuos dalykus, o dar daugiau matau dalykų, kurių nesuprantu, kai šitiek laiko praleidau čia, šią valandą ir šioje vietoje, kai mačiau praeinant šitiek žmonių, į kuriuos žiūrėjau ir kartais padėdavau jiems ranką ant peties, šitiek kartų, nieko nesuprasdamas ir nieko nenorėdamas suprasti, bet vis tiek žiūrėdavau į juos ir stengdavausi padėti ranką jiems ant peties, - mat lengviau pagauti žmogų, kuris eina pro šalį, nei vištą paukštidėje, - puikiai žinau, kad nei džiaugsmas, nei liūdesys nebūna nepadorus, jo nereikia slėpti, ir kad privalai laikytis taisyklių net ir nežinodamas kodėl.

Be to, sakau tai visiškai nenorėdamas įžeisti: apgaubdamas jūsų pečius savo švarku, aš tikėjausi, kad jūsų išvaizda bus mielesnė mano akiai. Per didelis keistumas gali mane padaryti drovų, ir ką tik pamatęs jus einantį link manęs, aš pagalvojau, kodėl nesergantis žmogus rengiasi kaip dedervine serganti višta, - ji plinka, bet tebevaikšto po paukštidę, o tarp šašų styro plunksnos; ir, žinoma, iš drovumo būčiau tik pasikrapštęs pakaušį ir pasitraukęs į šalį, kad neužliptumėt ant manęs, tik va jūsų akyse, kurias buvot įsmeigęs į mane, išvydau blizgesį: šitaip blizga akys žmogaus, kuris tiesiogine žodžio prasme ruošiasi ko nors prašyti, ir šitas blizgesys atitraukė mano dėmesį nuo keisto jūsų rūbo.

KLIENTAS. Ką jūs tikėtės išpešti iš manęs? Kiekvienas judesys, kurį esu pasirengęs priimti, kaip smūgį, baigiasi glamone; labai nejauku, kai, užuot mušę, tave glamonėja. Reikalauju, kad nors būtumėte atsargus, jeigu norit, kad sustočiau. Kadangi viliatės nejučia man ką nors parduoti, kodėl iš pradžių nepamąščius, ar aš turėsiu kuo mokėti? O gal mano kišenėse švilpia vėjas? Būtų buvę garbingiau, jeigu visų pirma būtumėt pareikalavęs, kad pakločiau savo pinigus ant prekystalio – šitaip elgiamasi su įtartinais klientais. Jūs nieko panašaus nepageidavote: kokį malonumą pešate rizikuodamas būti apgautas? Atėjau į šią vietą ne palankumo ieškodamas; palankumas skaldo, puola jus dalimis, supjausto jėgas kaip lavoną prozektoriume. Man reikalinga mano visuma; bloganoriškumas bent išsaugos mane visą. Supykite: antraip iš kur aš semčiausi jėgų? Supykite: mes linksime arčiau savo reikalų ir būsime tikri, kad abudu užsiimame tuo pačiu reikalu. Nes aš suprantu, iš kur pešu savo malonumą, bet nesuprantu, iš kur jūs pešat savąjį.

DILERIS. Jeigu bent valandėlę būčiau suabejojęs, ar jūs turite kuo užmokėti už tai, ko atėjote pirkti, būčiau pasitraukęs į šalį, kai priėjote prie manęs. Prasčiokai prekeiviai reikalauja iš klientų jų mokumo įrodymo, bet prabangių krautuvių pardavėjai patys viską mato ir nieko neklausinėja, ten niekas taip žemai nepuola, kad imtų tikrinti jūsų čekio ir parašo autentiškumą. Parduodama tokių daiktų ir perkama tokių daiktų, kad nė nesvarstoma, ar pirkėjas įmanys sumokėti jų kainą arba kiek laiko prireiks jam apsispręsti. Todėl aš esu kantrus: juk neužgauliosi žmogaus, kuris nueina, kai žinai, kad jis sugriš. Įžeistas žmogus nepasuks atgal klausyti naujų užgaulių, bet gali grįžti dėl mandagumo, tad geriau piktnaudžiauti mandagumu nei vieną kartą būti įžūliam. Štai kodėl aš dar nepykstu, mat turiu laiko nepykti ir turiu laiko pykti, ir kai tas laikas praeis, gal ir supyksiu.

KLIENTAS. O jeigu, tarkime, prisipažinsiu, kad elgiausi įžūliai pats šito nenorėdamas, tik todėl, kad jūs manęs paprašėte būti įžūlu, kai priėjote prie manęs turėdamas kažkokį tikslą, kurio vis dar nesuprantu, mat nesu gabus spėlioti, bet kuris vis dėlto laiko mane čia? Ir jeigu, tarkim, aš jums pasakysiu, kad mane sulaiko tai, jog aš nežinau jūsų kėslų, bet smalsauju išsiaiškinti juos? Šią tokią keistą valandą ir tokioje keistoje vietoje, matydamas jus taip keistai artėjantį prie manęs, aš priėjau prie jūsų, sujudintas šito judėjimo – tokio išbaigto ir tobulo, kad atvirksčio judėjimo galimybės jame – nė padujų. O jeigu priėjau prie jūsų iš inercijos? Nusileidau ne savo paties valia, o pakludamas tai traukai, kurią jaučia princai, sprukdami lėbauti į smukles, arba vaikutis, kuris slapta lipa į rūšį, nes jį traukia smulkaus ir vienišo daikto prietemoje tamsi nejudri masė; būčiau ėjęs prie jūsų ramiai tikrindamas venose pulsuojančio kraujo ritmą, galvodamas, ar jo pulsavimas pagreitės ar visiškai nurims; būčiau ėjęs galbūt lėtai, bet kupinas vilčių, neturėdamas jokio noro, kurį būčiau galėjęs išreikšti žodžiais, linkęs pasitenkinti tuo, kas man bus pasiūlyta, nes viskas, ką man būtų galima pasiūlyti, būtų kaip apleistas dirvonas, - jam tas pat, kokie grūdai į jį byra; linkęs pasitenkinti viskuo – toks keistas buvo mudviejų susitikimas, iš tolo būčiau pamanęs, kad jūs einate prie manęs, iš tolo man būtų pasirodę, kad jūs žiūrite į mane; tada aš būčiau priėjęs prie jūsų, būčiau pasižiūrėjęs į jus, būčiau stovėjęs prie pat jūsų, laukdamas iš jūsų begalės dalykų – begalės dalykų, ne todėl, kad atspėtumėt, nes aš pats nemoku, nesugebu atspėti, bet būčiau laukęs, kad pajusite ir norėjimo skonį, ir norėjimo sampratą, jo objektą, kainą ir pasitenkinimą.

DILERIS. Negėda vakare pamiršti tai, ką prisiminsi iš ryto; vakaras yra tas laikas, kai viskas pasimiršta, susijaukia, o noras taip įkaista, kad virsta garu. Bet rytas sukaupia jį virš lovos į didelį debesį, ir būtų kvaila vakare nenumatyti, kad rytoj lis. Jeigu – tarkim – jūs man sakytumėt, kad tuo tarpu nejaučiate noro, kurį galėtumėt išreikšti žodžiais dėl nuovargio ar užmaršties, ar dėl besaikio noro, o tai veda į užmarštį, aš, tarkim, paprašyčiau jūsų nebesivarginti ir pasisavinti kieno nors kito norą. Norą gali pavogti, bet jo neišgalvosi; taigi vyriškas švarkas šildo ir kito nešiojamas, o norą pasiglemžt yra lengviau nei rūbą. Kadangi aš bet kokia kaina privalau parduoti, o jūs bet kokia kaina turėsite nusipirkti, na ką gi, pirkite ne sau, o dėl kitų, - pakelkite pirmą besimėtantį noriūkštį, tik bet koks – ir suteiksite džiaugsmo ir pasitenkinimo tam, kas rytais atsibunda jūsų migyje prie jūsų šono, kokiai nors mergiūkštei, kuri atsibudusi užsigeis kokio nors daikto, kurio jūs dar neturite, kurį jums bus malonu jai padovanoti, ir jūs būsite laimingas jį turėdamas, nes būsit nusipirkęs iš manęs. Prekiautojo laimei egzistuoja šitiek įvairiausių žmonių, šitiek kartų pajutusius prieraišumą

patiems įvairiausiems dalykams pačiais įvairiausiai būdais, nes vienų prisiminimą ištrina kitų prisiminimas. O prekė, kurią jūs ruošiatės nupirkti iš manęs, kuo puikiausiai galės praversti kam kitam, jeigu, tarkime, ji jums nebus naudinga.

KLIENTAS. Dažniausiai vienas vyriškis, susitikęs kitą, ima tapšnoti jam per petį pasakodamas apie moterį; dažniausiai moters atsiminimas yra paskutinė priebėga pavargusiems imtynininkams; tokia tiesa – jūsų tiesa; aš jai nepaklusu. Aš nenoriu, kad susitaikytumėte dėl to, jog nėra moters, ar prisiminęs tai, kad nėra moters, aš šiaip ką nors prisiminęs. Aš bjauriuosi prisiminimais, taip pat ir nesančiais; man labiau patinka patiekalai, kurių dar neragavau, negu suvirškintas maistas. Aš nenoriu ramybės, ateinančios iš bet kur; aš nenoriu, kad ateitų ramybė.

Bet šuns žvilgsnyje neįžiūrėsi nieko kito, kaip prielaidą, kad viskas aplink jį tėra šuva. Štai jūs tvirtinate, kad pasaulis, kuriame esame, apvaizdos dėka laikosi ant buliaus rago smaigalio; o aš, pavyzdžiui, žinau, kad jis plūduriuoja ant trijų banginių nugarų, kad nėra jokios apvaizdos ar pusiausvyros, o tik trijų besmegenių pabaisų įgeidis. Mūsų pasauliai nėra tapatūs, ir mudviejų svetimumas susimaišęs mūsų prigimty kaip vynuogės vyne. Ne, aš nepakelsiu letenos čia, priešais jus, toje pačioje vietoje, kur jūs; mano svorio jėga nėra tokia kaip jūsų; mane pagimdė kita patelė. Nes aš tikrai atsibundu ne rytais ir tikrai guluos ne į paklotą lovą.

DILERIS. Nepyk, tėvuk, nepyk. Esu tik vargšas pardavėjas, kuriam pažįstama tik ši vietelė, kur stoviu laukdamas pirkėjo, ir žinau tik tai, ko mane išmokė motina; o kad ji nieko ar beveik nieko nemokėjo, aš irgi nemoku nieko ar beveik nieko. Bet geras pardavėjas stengiasi kalbėti tai, ką nori girdėt pirkėjas, o kad atspėtum, ką nori girdėt pirkėjas, turi jį lyžtelt kartą kitą, idant pajustum kvapą. Jūsų kvapas man visiškai nebuvo pažįstamas, mus iš tikrųjų pagimdė ne ta pati motina. Bet kad galėčiau prisiartinti prie jūsų, aš tariau sau, kad jus, kaip ir mane, tikriausiai pagimdė motina, kad ji jums, kaip ir man, davė brolių, nesuskaičiuojamą gausybę – pylėsi kaip žagsuliai po sočių pietų, ir mudu artina tai, kad mes niekuo nesiskiriame nuo kitų. Ir aš užkibau bent už to, ką mes turim bendra, nes ilgai gali keliauti dykuma žinodamas, kad kažkur galėsi apsistoti. Bet jeigu aš apsirikau, jeigu jūsų nepagimdė motina ir niekas jums nedavė brolių, jeigu jūs neturit mergužėlės, kuri rytais atsibunda kartu su jumis jūsų guoly – prašau, tėtuši, man atleisti.

Ką daro du vyriškiai, kai susikerta jų keliai? Mušasi: žiauriai kaip priešai arba švelniai kaip broliai. Ir jeigu jiems šios valandos dykynėje vis dėlto sukyla prisiminimai apie tai, ko čia

nėra – iš praeities ar iš sapno, iš stokos, vadinasi, jie nesusiduria tiesiogiai su per dideliu svetimumu. Susidūręs su paslaptim, privalai atsiverti ir visiškai atsiskleisti, tuo priversi atsiskleisti ir paslaptį. Prisiminimai – tai slapti ginklai, kuriuos saugo žmogus, likęs plikas, tai didžiausias atvirumas, kuris reikalauja atvirumo; visiškas apsinuoginimas. Aš nesisidžiuoju savimi tokiu, koks esu, bet ir nesigėdiju, o kadangi jūs man esat svetimas ir kiekvieną akimirką darotės vis svetimesnis, tad nusivilkau ir padaviau jums savo švarką, parodžiau jums savo beginkles rankas, jeigu aš šuva, o jūs žmogėnas arba aš žmogėnas, o jūs dar kas nors kitas; kokios būčiau veislės ir kokios jūs būtumėt veislės – savąją bent išstatau jūsų žvilgsniams, leidžiu jums liesti ją, čiupinėt mane ir prisipratinti prie manęs, kaip žmogus leidžiasi iškratomas – aš neslepia savo ginklų.

Štai kodėl aš jums siūlau žiūrėt į mane atsargiai, ramiai – draugiškai, nes geriausi sandėriai pagrįsti abipusiu pasitikėjimu. Aš nesiruošiu jūsų apgauti ir neprašau nieko, ko jūs nenorėtumėte duoti. Vien bičiulystė, kurią verta užmegzti, neprimeta kokios nors veiklos, o numato visišką neveiklą; aš jums siūlau rimtį, begalinę kantrybę ir aklą draugo neteisybę. Nes nebūna teisingumo tarp tų, kurie nepažįsta vienas kito, ir negali būt draugystės tarp tų, kurie pažįsta vienas kitą, - kaip negali būti tilto be daubos. Motina man visuomet sakydavo, kad kvaila nepasiimti skėčio, kai žinai, kad lis.

KLIENTAS. Jau geriau būtumėt suktas negu draugiškas. Draugiškumas šykštesnis už išdavystę. Jeigu man būtų reikėję jausmo – būčiau jums pasakęs, būčiau pasiklausęs jo kainos ir būčiau už jį sumokėjęs. Net jausmus gali įgyti tik mainais už ką nors panašaus į juos pačius; tai netikra prekyba už netikrus pinigus, taip prekiauja elgeta, kuris vaizduoja prekybininką. Argi kas nors pardavinėja ryžių maišą už ryžių maišą? Jūs nieko neturite pasiūlyti, todėl sviedžiate ant prekystalio savo jausmus kaip užsigulėjusias nukainotas prekes, - nusipirkęs niekam nepasiskūsi. Tuo tarpu aš negaliu jums užmokėt savo jausmais; aš neturiu šitokių pinigų, pamiršau pasiimti eidamas iš namų, galit mane iškratyti. Tad pasilaikykite savo ranką kišenėje, pasilaikykite savo motiną šeimoje, pasilaikykite prisiminimus savo vienatvei – tiek jūs ir tegalite padaryti.

Niekados nenorėsiu šito artimumo, kokį paslapčia stengiatės užmegzti tarp mūsų. Nenorėjau, kad jūsų ranka užgultų mano petį, man nereikėjo jūsų švarko, aš nenoriu per apsirikimą būti painiojamas su jumis. Jeigu jus ką tik nustebino mano rūbai ir jūs nė nepasistengėte nuslėpti savo nuostabos, tai žinokite – aš nė kiek ne mažiau nustebau matydamas jus artinantis prie manęs. Tačiau būdamas svečioj šaly svetimšalis įpranta slėpti savo nuostabą, nes bet kokia keistenybė jam atrodo esanti tos vietos papročiu ir jam tenka prie jos prisitaikyti kaip prie

regiono klimato ar valgio. Bet jeigu aš jus atsivesčiau pas saviškius, tada jūs būtumėt svetimšalis, priverstas slėpti savo nuostabą, o mes, čiabuviai, laisvi ją rodyt, ir žmonės burtųsi aplink jus badydami pirštais, niekad nė nesuabejotų, kad jūs – didžiausia mugės įdomybė, ir klausinėtų manęs, kur parduodami bilietai.

Jūs čia ne prekiaujate. Veikiau trainiojate elgetaudamas, o ir vagiliaudamas, nes vagystė lydi elgetavimą, kaip karas lydi taikos derybas. Jūs čia ne tam, kad tenkintumėte norus. Nes norai – aš jų turėjau – išsibarstė aplink mus ant žemės, jie sutrypyti; jūs būtumėt galėjęs pasilenkt ir saujom senti juos – didelius, mažus, sudėtingus ir lengvus; bet jūs leidote jiems nuriedėt į lataką, nes neturėjote kuo jų patenkinti – net mažų, paprastų norų. Jūs – vargeta ire sat čia ne todėl, kad jums patinka, o iš skurdo, būtinybės ir nežinios. Aš neapsimetinėju pirkinėjus religinius paveikslėlius ar švaistąs pinigus nemokšai gitaristui ant gatvės kampo. Aš užsiiminėju labdara, kai šito noriu, arba perku daiktus mokėdamas jų kainą. Tegu elgetos elgetauja, drąsiai tiesiai ranką, o vagys tegu vagia.

Aš nenoriu nei įžeisti jūsų, nei jums įtikti; nenoriu būti nei geras, nei blogas, nenoriu nei mušti, nei būti mušamas, nei gundyti, nei būti gundomas. Aš noriu būti nulis. Aš bijausi širdingumo, neturiu pašaukimo giminiuotis ir labiau už žiaurios smūgius bijausi žiaurios bičiulystės. Būkime du nuliai – tokie apvalūs, kiekvienas sau, šiuo metu atsidūrę vienas šalia kito, du nuliai, kurių kiekvienas rieda savo keliu. Čia, kur mes esame vieni, begalinėje šios valandos ir šios vietos vienatvėje, o šios valandos ir šios vietos neįmanoma apibrėžti, nes nėra priežasties, nei kad aš jus čia sutikčiau, nei kad jūs mane užkalbintumėt, ir nėra priežasties nei širdingumui, nei padoriam skaičiui stoti pirma mūsų, kad suteiktų mums prasmę, - būkime paprasti, vieniši ir išdidūs nuliai.

DILERIS. Bet dabar jau per vėlu: sąskaita jau atidaryta ir ji turės būti uždaryta. Teisinga vogti iš to, kuris nenori atiduoti ir godžiai saugo lobius skryniose vien savo malonumui, bet niekšiška vogti, kai viskas parduodama ir viskas perkama. Ir jeigu garbinga būti kam nors įsiskolinus, - atidėtas tik mokėjimo terminas, - nepadoru duoti ir nepadoru priimti veltui. Mudu suvedė prekyba, o ne muštynės, todėl nebūtų teisinga, kad vienas prarastų, o kitas laimėtų. Jūs nenuesite kaip vagis prisikrovęs pilnas kišenes, jūs pamirštate šunį, kuris saugo gatvę – jis įkąs jums į pasturgalį.

Kadangi jūs atėjote čia, kur įsiutę žmonės ir gyvuliai niūriai tyko vieni kitų, pats nežinodamas ko, kadangi nežinia dėl kokios priežasties jūs norite būt sužalotas, turėsite prieš atsukdamas nugarą užmokėti ir ištuštinti savo kišenes, kad neliktume vienas kitam skolingi ir nebūtume nieko vienas kitam davę. Nepasitikėkite pardavėju: pardavėjas, kuris apvagiamas,

piktesnis už savininką, kuris apšvarinamas; nepasitikėkite pardavėju: iš pažiūros jis kalba pagarbiai ir paslaugiai, iš pažiūros kukliai, iš pažiūros su meile – tik iš pažiūros.

KLIENTAS. Tad ką gi jūs praradot ir ko aš nelaimėjau? Nes veltui stengiuosi prisiminti – aš nieko nelaimėjau. Aš mielai sumokėsiu už daiktus, bet nesiruošiu mokėti už vėją, tamsą, už tai, ko nėra tarp mūsų. Jeigu jūs ką nors praradote, jeigu jūsų turtas sumažėjo mudviem susitikus, tad kurgi dingo tai, ko mudviem abiem trūksta? Parodykite man. Ne, nieko aš neišlošiau, ne, nieko aš nemokėsiu.

DILERIS. Jeigu jūs norite žinoti, kas iš pat pradžių buvo įrašyta jūsų sąskaitoj ir už ką turėsit sumokėti prieš atsukdamas man nugarą, aš pasakysiu, kad tai pardavėjo laukimas ir kantrybė, ir prekė, kurią jis rodo klientui, ir viltis, kad parduos, svarbiausia – viltis, kuri kiekvieną žmogų, einantį prie kito žmogaus su prašymu akyse, kaipmat paverčia skolininku. Kiekvienas pažadas parduoti kartu yra ir pažadas pirkti, ir mokėti privalo tas, kuris sulaužo pažadą.

KLIENTAS. Mes nesame vieni du pasiklydę laukuose. Jeigu aš šūktelsiu į tą pusę, kur siena, aukštyn, kur dangus, pamatysite, kaip sužibs šviesos, pasigirs skubančiųjų į pagalbą žingsniai. Vienam sunku nekęsti, bet keliese – tikras malonumas. Jūs dažniau puldinėjate vyrus nei moteris, nes bijote moterų riksmo ir manote, jog vyrui šauktis pagalbos būtų negarbinga; jūs pasikliaujate vyrų orumu, tuštybe, uždarumu. Pasilaikykite sau tą orumą. Jeigu jūs norite man pakenkti – aš šauksiu, rėksiu, prašysiu pagalbos, jūs išgirsite įvairiausius būdus, kokiais tik galima šauktis pagalbos – aš visus juos žinau.

DILERIS. Jeigu manote, kad bėgti nėra negarbinga, tai ko nebėgat? Bėgimas – apsukrus kovos būdas; jūs apsukrus – turėtumėt bėgti. Jūs kaip tos storos ponios arbatos salonuose, kurios spaudžiasi tarp stalų, vartydamos kavinukus: nešiojatės savo pasturgalį paskui save kaip nuodėmę, dėl kurios jus graužia sąžinė, ir sukinėjatės į visas puses, kad žmonės pamanytų, jog pasturgalio išvis nėra. Bet veltui stengiatės – vis tiek įkąs.

KLIENTAS. Aš ne iš tų veislės, kurie pirmieji puola. Man reikia laiko. O galbūt gal mums vertėtų, užuot kandžiojusis, pasiutėliauti? Man reikia laiko. Aš nenoriu būti suvažinėtas kaip koks žioplis šuo. Eime drauge; eime į žmones, - vienvė mus vargina.

DILERIS. Jūs nepaėmėte švarko, kai daviau, dabar turėsit pasilenkti ir pakelt jį nuo žemės.

KLIENTAS. Jeigu ir spjoviau į ką nors, tai tik šiaip sau, ir į drabužį, kuris tėra drabužis; ir jeigu spjoviau jūsų link, tai dar nereiškia, kad ant jūsų, ir jums neteko pasilenkti, kad išsisuktumėte spjūvio; o jeigu jūs pasisukat, kad spjūvis tektų jums į veidą – nes jums tai malonu, iš išskaičiavimo ar iškrypimo – koks mano reikalas? Tik šiam skarmalui išreiškiau šiokią tokią panieką, o argi skarmalai pateikinėja sąskaitas? Ne, aš neišriesiu nugaros prieš jus, tai neįmanoma, aš nesu toks lankstus kaip mugės akrobatas. Yra judesių, kurių žmogus negali padaryti, pavyzdžiui, pasilaižyti sau pasturgalį. Aš nemokėsiu už pagundą, kuri nebuvo manęs apėmusi.

DILERIS. Nedera vyrui leisti, kad būtų įžeidinėjamas jo rūbas. Nes jeigu tikra pasaulio neteisybė yra žmogaus gimimo atsitiktinumas, vietos ir laiko atsitiktinumas, vienintelė teisybė – jo drabužiai. Vyro kostiumas – tai daugiau negu jis pats, kostiumas yra tai, kas jam švenčiausia: tai jis pats, nejaučiantis kančios; pusiausvyros taškas, kur teisybė atsveria neteisybę, ir šito taško nereikia dergti. Štai kodėl apie žmogų reikia spręsti pagal rūbą, o ne pagal veidą, rankas ar odą. Jeigu spjauti į žmogaus gimimą normalu – pavojinga spjauti į jo maištą.

KLIENTAS. Gerai, siūlau lygiąsias. Už numestą ant žemės švarką moku ant žemės numestu švarku. Būkime lygūs, lygūs išdidumu, lygūs bejėgiškumu, lygiai nuginkluoti, lygiai kenčiantys šaltį ir karštį. Už kūnų pusnuogybę, už jūsų pusiau pažeminimą moku puse savo nuogybės ir puse savo pažeminimo. Mums lieka kita pusė, jos visiškai gana, kad dar išdrįstume žiūrėti viens į kitą ir kad užmirštume tai, ką mes abu praradome per savo neapdairumą, per riziką, per viltį, per išsiblaškimą, per atsitiktinumą. O mane dar nuolat persekios skolininko nerimas, nors skola jau atiduota.

DILERIS. Kodėl jūs šito, ko prašote abstrakčiai, užuominom, šią nakties valandą, kodėl jūs to, ko būtumėt paprašęs ką nors kitą, kodėl jūs šito nepaprašėte manęs?

KLIENTAS. Nepasitikėkite klientu: jis apsimeta, kad prašo vieno daikto, bet iš tikrųjų nori kito, apie kurį pardavėjas nė nenumano, ir galiausiai jį įsigis.

DILERIS. Jeigu bėgsit, aš jus vysiuos; jeigu krisite nuo mano smūgių, aš budėsiu prie jūsų, kol atgausite sąmonę; jeigu nutarsite neatsibusti, aš liksiu su jumis jūsų miege, jūsų pasąmonėj, anapus. Bet aš nenoriu muštis su jumis.

KLIENTAS. Aš nebijau muštynių, tik mane gąsdina taisyklės, kurių nežinau.

DILERIS. Nėra taisyklių; yra tik būdai; yra tik ginklai.

KLIENTAS. Pabandykite pasiekt mane – jums nieko neišeis; pabandykite sužeist mane: jeigu pasirodys kraujas, jis tekės iš dviejų pusių, ir nori nenori kraujas mus sujungs kaip du indėnus prie laužavietės, kurie sulieja savo kraują laukinių žvėrių apsupti. Meilės nėra, meilės nėra. Ne, jūs negalėsite nieko pasiekti, kas dar nėra pasiekta, nes žmogus iš pradžių miršta, paskui ieško savo mirties ir galiausiai ją suranda, netyčia, eidamas pavojingu keliu nuo vienos šviesos prie kitos šviesos, ir sako: žiūrėk, kaip paprasta.

DILERIS. Atleiskite, ar nakties gaudesy jūs nieko nepasakėte, ko būtumėt norėjęs iš manęs, galbūt neišgirdau?

KLIENTAS. Aš nieko nepasakiau; nieko nepasakiau. O jūs man nieko nepasiūlėte šią naktį, tokioj gilioj tamsoj, kad turi praeiti labai daug laiko, kol apsipranti, - man nieko nepasiūlėt, ko aš neatspėjau?

DILERIS. Nieko.

KLIENTAS. Tad – už ginklų?